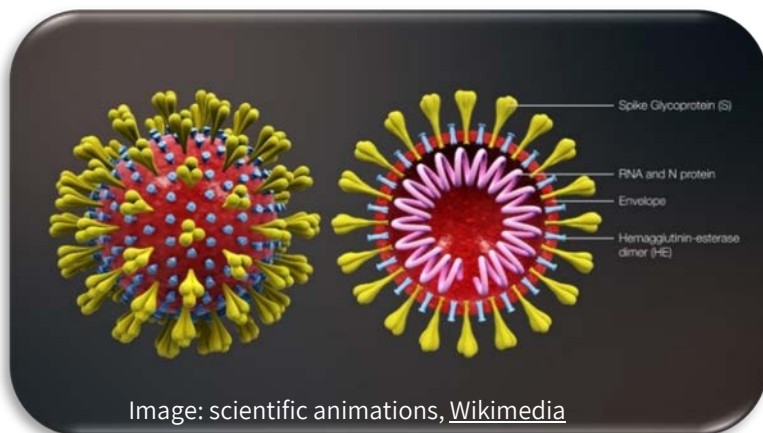

היבטים מוסריים - חברתיים של הקורונה

מעבר לאיום האמיתי ולבהלה שסביב וירוס הקורונה, מתעוררות בהקשר זה גם שאלות ודילמות מוסריות וחברתיות שונות. **במערך שיעור זה, שמתאים לעל יסודי, נעלה כמה מהן, ונאפשר לתלמידות/ים לדון בהן מנקודות מבט שונות במטרה לפתח הסתכלות מורכבת וביקורתית על ההקשר החברתי הרחב של המגיפה.**

השיעור יתנהל במתכונת של 'תחנות בזק'.

בכל תחנה יקראו התלמידות/ים קטע קצר וינהלו דיון מהיר בשאלה המתייחסת אליו. התלמידות/ים יעברו בין התחנות, ייחשפו למידע רב יחסית בזמן קצר, ויבחנו את הנושא מזוויות שונות. **'תחנות בזק' אינן דורשות הכנה מרובה, הן מפעילות ומערבות מאוד את התלמידות/ים, וגורמות להן/ם להיות בתנועה במשך השיעור.**

הכנה לשיעור

נבחר מבין הכתבות המופיע בהמשך, את אלו שעשויות לעניין את התלמידות/ים. נדביק את הכתבות על בריסטול ועם הכותרת ועם השאלות לדיון. כל בריסטול יהווה תחנה, וישאר בה לאורך השיעור. ניתן ליצור 2 תחנות זהות בהתאם למספר התלמידות/ים בכיתה או להשתמש בכל 6 הכתבות המוצעות. נניח את הבריסטולים במקומות שונים בחדר. בנוסף נכין לכל קבוצה דף סיכום שיעבור איתה מתחנה לתחנה (מומלץ להדפיס את הדף כמספר הקבוצות). כותרות התחנות יופיעו על הדף וריבוע/עיגול שבו יסכמו את עיקרי הדברים שעלו בדיון בתחנה.

מהלך השיעור

נחלק את הכיתה לקבוצות של כ- 5 תלמידות/ים. כל קבוצה תתמקם בתחנה אחרת. ננחה את התלמידות/ים לקרוא את הכתבה ולדון בה במשך 5 דקות, לסכם בנקודות בדף הסיכום את עיקרי הדברים שעלו בדיון, ולהמשיך לפי האות לתחנה הבאה. כל קבוצה תעבור בארבע תחנות ותדון בנושאהן. בשלב הבא נעבור למליאה ונשאל את התלמידות/ים איזה נושאים חידשו להם/ן, ובאיזה נושא היו רוצות/ים להמשיך ולדון.

לפי העניין של התלמידות/ים נוכל לבחור באחד הנושאים ולהרחיב את הדיון בו בשיעור הבא. היתרון הוא שהתלמידות/ים כבר נחשפו לנושא ודנו בו, כך שיבואו מוכנות/ים לדיון מעמיק יותר. בדיון בשיעור הבא ניתן לאתגר את התלמידות/ים, ולבקש מהן/ם להתייחס לנושא מנקודות מבט שונות: של האזרחיות/ים במדינה, של המדינה ומוסדות השלטון, של רופאות/ים ומדעניות/ים, של פסיכולוגיות/ים וסוציולוגיות/ים.

שמירה על כללי הבידוד – אחריות אישית או אחריות של המדינה?

"באחד המקרים שבהם הגיע לאחרונה צוות של מד"א לביתו של צעיר שאמור להיות בבידוד ביתי, הוא גילה מראה שהפתיע אותו. הצעיר, שחזר מתאילנד ודיווח על תסמינים שעשויים להעיד על קורונה, לא היה לבד. "הצוות של מד"א נכנס במיגון מלא מכף רגל ועד ראש ואז מגלה שיושבים אצלו 20 חבר'ה", מספר מקור בכיר במערכת הבריאות שעוסק בהיערכות למצבי החירום", "הם באו לשמוע סיפורים על תאילנד ולבקר את החבר בבידוד, רואים את הצוות מגיע וצוחקים. הדוגמה הזו לא מאפיינת את רוב הישראלים שנמצאים בבידוד ביתי, והבדיקות אף העלו שהצעיר לא נדבק בוירוס, אולם המקרה מלמד על הסיכון שקיים בבידוד הביתי...אחרי שנגיף הקורונה הגיע לישראל ההנחיות לבידוד ביתי נתפסות אצל רבים כהגזמה. הבידוד מחייב ישראלים רבים לגזור על עצמם שבועיים של הסתגרות ונתק פיזי מהעולם החיצון. בחלק מהמקרים, גם מי שמבין את המשמעות והסיכון, פשוט לא מוכן להתנתק מסדר היום שלו או מהעסק הפרטי שלו, אפילו אם הוא מסכן את בריאות הציבור." (עידו אפרתי, קורונה בישראל: תקיפת פקחים וזיוף תסמינים: יש ישראלים שלא מוכנים להיכנס לבידוד ביתי, [הארץ, 29.2.2020](#))

ערכו דיון קצר סביב השאלות:

- ◀ האם זו הגזמה?
- ◀ מדוע ישנן א/נשים שמתקשות/ים למלא אחר כללי הבידוד?
- ◀ איך ניתן לאכוף את כללי הבידוד?
- ◀ האם זו צריכה להיות אחריות אישית או אחריות המדינה?

מחלה מתוקשרת? מגיפה עם מזל?

"האם באמת הקורונה היא הבעיה הדחופה והקטלנית ביותר של האנושות? לאו דווקא. בחודשיים הראשונים להתפרצותה נדבקו במחלה ארבעים אלף איש ומתו אלף. אך מידי שעה (תחזיקו חזק!) מתים בעולם 4,000 איש מרעב ותזונה לקויה, 14 אלף איש מתים כל יום מעישון, שבעת אלפים מנזקי האלכוהול ושלושת אלפים ממלריה. שמעתם משהו על כך במהדורת החדשות האחרונה? ממשלות נקטו בצעדים דראסטיים כדי לעצור את התמותה הנוראית? למרבה הצער, התשובה שלילית. מתברר שיש מגיפות עם 'מזל' שבסיוע רוח גבית של התקשורת בתוספת קצת היסטריה ציבורית - משתלטות על הבמה ועל תשומת הלב. יהיה חבל מאוד אם נשכח בגללן את שאר החזיתות שאם האנושות תשקיע בהן אפילו עשירית מהמשאבים שזוללת הקורונה אפשר יהיה להציל מיליוני אנשים." (הרב יוני לביא, מחשבות על הקורונה, [ערוץ 7, 13.2.2020](#))

ערכו דיון קצר סביב השאלות:

- ◀ האם אתן/ם מסכימות/ים עם הכותב/ת שקורונה היא לא הבעיה הדחופה והקטלנית של האנושות? מדוע?
- ◀ איפה לדעתכן/ם צריך להשקיע את עיקר המשאבים?
- ◀ מדוע הקורונה היא מגפה מתוקשרת יותר או "מגיפה עם מזל"?

האם למגפות יש גם השלכות חיוביות?

"נגיף הקורונה מעלה לסדר היום הציבורי אתרים ונושאים שבשגרה נדחקים לגמרי מתשומת הלב. התפשטות המגפה טורפת את ההיררכיה והסדר הרגיל של הדברים... בעידן שבו האנשים פועלים רוב הזמן במרחב הווירטואלי, או משקיעים את תשומת לבם בבית, בעבודה ובמדדי הנדל"ן, ההתפרצות הנוכחית מזכירה לנו שאנו נוכחים באופן פיזי בעולם... הקורונה גורמת להסתגרות גוברת בתוך גבולות לאומיים, אך גם מזכירה לנו שכולנו כפופים לאותם איומים. אנו שוחים בתוך אוקיינוס של נגיפים שמשתנים כל הזמן. אם נרצה או לא נרצה נצטרך להמשיך לחיות איתם, וגם עם אותם אורגניזמים מטרידים שנושאים אותם – בני אדם... מגפות משבשות תהליכים פוליטיים ותרבותיים, אך במקרים מסוימים זה כולל גם סכסוכים ומלחמות. כהן מתאר "מגפה של חמלה" שהתפשטה בעקבות המגפה (השפעת הספרדית ב-1918). אינספור אנשים סיכנו את חייהם והתנדבו לטפל בחולים, גם במי שהשתייכו לקבוצות אתניות וחברתיות אחרות. ניתן לומר שמגפה מביאה לעתים לידי ביטוי את הצד הנאצל יותר של המין האנושי." (עפרי אילני, רובנו לא נידבק בקורונה, אך מבחינה מנטלית כולנו נגועים, [הארץ, 26.2.2020](#))

ערכו דיון קצר סביב השאלות:

- ◀ מדוע "התפשטות המגיפה טורפת את ההיררכיה ואת הסדר הרגיל של הדברים"? חשבו על דוגמאות בתחומים שונים.
- ◀ אילו השלכות חיוביות יש למגפת הקורונה על האנושות לפי הכותב/ת? מה דעתכן/ם על כך? אילו השלכות חיוביות נוספות עשויות להיות?

מגיפות וגלובליזציה - סחר במחלות?

"אחד הדברים הבולטים ביותר הוא שמגפות משולבות יד ביד עם גלובליזציה, ונודדות ממקום למקום עם דרכי המסחר והתיירות. כך היה כש"המוות השחור" נדד מסין לאירופה בדרך המשי, או במסעות לכיבוש אמריקה שבהם הפולשים האירופים הביאו ליבשת החדשה מחלות רבות, כמו אבעבועות שחורות וחצבת, שעשו שמות באוכלוסייה המקומית. לפעמים כתוצאת לוואי של המגע בין הכובשים לנכבשים ולפעמים בהדבקה מכוונת. מערכות החיסון של הילידים לא ידעו להתמודד עם הנגיפים והחיידיקים הבלתי מוכרים. גם הסחר בעבדים אפריקאים ייצא לאמריקה מחלות כמו הקדחת הצהובה. גלובליזציה, אם כן, היא כלי יעיל להפצת מחלות, שהחל כבר עם עליית האימפריות הראשונות בימי קדם. ההבדל הגדול בין המגפות בימי קדם לעידן המודרני הוא הידע המחקרי הרב שנצבר על מקור המחלות, שמאפשר לאנושות לפתח דרכי התמודדות איתן, כמו חיסונים, אנטיביוטיקה ושיפור ההיגיינה. בעולם המערבי, מחלות כמו שחפת, שהפילו בעבר חללים רבים, רוסנו מאוד בזכות האנטיביוטיקה והסניטציה המשופרת, אך הן ממשיכות להיות קטלניות למדי במדינות עניות יותר. בנוסף, הקמת מוסדות כמו ארגון הבריאות העולמי של האו"ם מאפשרת להפעיל מאמץ כלל עולמי לפקח על התפרצות מגפות, ולטפל בהן. כך יש לגלובליזציה גם השפעות חיוביות על התפשטות מחלות. גורמים כאלה לא היו קיימים במאות קודמות. (ד"ר יוחאי וולף, עולם מעובד עפ"י [מכון דוידסון, 26.10.2017](#))

ערכו דיון קצר סביב השאלות:

- ◀ מהן ההשלכות השליליות והחיוביות של הגלובליזציה במקרה של הקורונה?
- ◀ האם גלובליזציה טובה לאנושות או לא? מדוע?
- ◀ מי מרוויח מהגלובליזציה? ומי מפסיד ממנה?

קורונה והדרה חברתית

"קשה מאוד להיות מצונן בימים אלה של קורונה, תנו לי לספר לכם. אני חווה תחושות קשות של הדרה מצד החברה הישראלית. כשאני מתעטש, אף אחד כבר לא אומר לי לבריא. במקום זה אני מקבל מבטי פחד ותיעוב מלווים בהערה מרושעת שבעקבותיה התרחקות פיזית ככל שהמרחב מאפשר: כשאני משתעל ברחוב, אנשים חוצים את הכביש. כשאני מתעטש במסעדה, אנשים מבקשים חשבון. כשאני מקנח אף באוטובוס אנשים עוברים מקום. כשאני מצטרף במונית הנהג פותח חלון, וכשאני נושם במעלית אנשים מפנים פרצופם אל הקיר. רק לא לראות אותי, לא לחלוק איתי אוויר. וכולם כועסים עליי: מה אתה עושה? למה אתה עושה את זה פה? אתה לא מתבייש?!... קשה מאוד להיות מצונן בימים אלה של קורונה. אני אומנם לא בבידוד כמו אותם יותר מ-1,400 ישראלים, לבי איתם שיהיו בריאים, אבל לפעמים הבידוד הקשה באמת הוא בידוד בחברה. להרגיש את הריחוק ואת הטינה. להיות מוקצה. להרגיש שנוא, מאיים, זר, נשא של וירוס. זה הזכיר לי שעשו עליי חרם בילדות. הפצע הזה אומנם כבר נסגר, ובכל זאת נשאר זיכרון אחד: של הרגע שבו קלטתי שאף אחד לא מדבר איתי, הרגע שבו נותק כל קשר עין עם הסביבה. יש איזה אייג'יזם (אפלייה בשל גיל) בלתי נסבל בקלות הכמעט אגבית שבה מתייחסים רבים מאלה שיושבים באולפני טלוויזיה ומלבים היסטריה לעובדה שאחוזים גבוהים במיוחד מהנפטרים מבוגרים וכשני שלישים מתוכם גברים. הם מציינים את המספרים האלה כאות הרגעה: לא צריך להילחץ, צופות וצופים צעירים ולוהטים, זה בסך הכול גברים זקנים שמתים. כגבר שמתכנן להיות זקן יום אחד, אני מוצא את הדברים המכלילים האלה פוגעניים למדי". (דרור פויר, דעה: קשה להיות מצונן בימים של קורונה, על-פי כתבה [בגלובס, 28.2.2020](https://www.ynet.co.il/article/28.2.2020)).

ערכו דיון קצר סביב השאלות:

- ◀ מהי לדעתך/ם הסיבה ליחס המדיר לנשאי הוירוס? מהן עלולות להיות ההשלכות של יחס זה על הנשאים? האם אתן/ם מכירות/ים דוגמאות נוספות להדרה דומה?
- ◀ בחלק השני של הכתבה מתוארת הדרה נוספת, מהי? מדוע לדעתך/ם היא נוצרת בזמן מגיפה? האם תופעה זו מתקיימת גם בתחומים נוספים?

דאגה לבריאות הציבור או גזענות אנטי סינית?

"דלתות נסגרות בפני סינים בכל רחבי העולם. טיסות מסין מבוטלות, ואזרחים סינים רבים מתלוננים על יחס גזעני, מתעמר ובריוני בשדות תעופה, אוטובוסים, רכבות ומקומות ציבוריים אחרים... עיתון צרפתי מסוים הגדיל לעשות ופרסם תמונה של אישה סינית במסיכה תחת הכותרת "הסכנה הצהובה". בתגובה, פתחו גולשים סינים בקמפיין תחת ההאשטאג "אני לא וירוס". "הסכנה הצהובה", אותו ביטוי ישן שהעיתונות הצרפתית העלתה מהאוב, אכן מתכתב עם גלים קודמים של גזענות אנטי-סינית (ואנטי-אסיאתית) דורסנית במדינות אירופה וארצות-הברית. בשלהי המאה ה-19 וראשית המאה העשרים, ביטאו אינספור פוליטיקאים, אנשי ציבור ומעצבי דעת קהל מערביים חששות כבדים מפני "צבאות הרשע ה"צהובים" שישטפו את המערב ויחסלו את התרבות האירופית" כפי שניסח הקיסר הגרמני וילהלם השני. המהגרים הסינים בארצות-הברית, רובם המוחלט פועלים חרוצים ואזרחים נאמנים, סבלו משנאה, אפליה ואף אלימות מצד שכניהם הלבנים, וב-1882 נאסרה כניסתם למדינה...אולם אלו שמזהירים בצדק מפני הגזענות האנטי-סינית על רקע נגיף הקורונה מתעלמים מכך שרגשות גזעניים ניזונים לעיתים מחששות מוצדקים. קשה לפטור ביקורת לגיטימית על הדיכוי הדורסני כלפי מיעוטים אתניים בסין, מדיניות סחר לא הוגנת של הממשלה הקומוניסטית הסינית או התנהגות גסה של תיירים סיניים מסוימים בעולם כ"גזענות". באותה מידה, אפשר להבין את אלו שחוששים להידבק במחלה קשה שמקורה בסין, או מבקרים את המנהג הנלוז, הנפוץ בחלקים מסוימים של סין, לאכול בשר נא של חיות נושאות מחלות כמו נחשים - ככל הנראה מקור המגפה הנוכחית. (ד"ר דני אורבך, דעה: למה סוגרים את השער לסינים - שקרים, גזענות וקורונה, על-פי כתבה [בגלובס, 8.2.2020](#))

ערכו דיון קצר סביב השאלות:

- ◀ מהי עמדתכן/ם לגבי כניסה של אזרחים סינים לישראל?
- ◀ האם הגזענות כלפי הסינים מוצדקת? מדוע?
- ◀ האם וכיצד ניתן להילחם בגזענות זו?

דף סיכום

מגפה מתוקשרת? (כתבה 2)

שמירה על כללי הבידוד? (כתבה 1)

מגיפות וגלובליזציה? (כתבה 4)

השכלות חיוביות? (כתבה 3)

גזענות? (כתבה 6)

הדרה חברתית? (כתבה 5)